

Premiepensioen voor politici, zoek dekking

Wat had ik u op deze plek graag meer verteld over twee geweldige projecten die ik bij het Nibud mag begeleiden en die in een afrondende fase zitten. Het gaat om de ontwikkeling van een bordspel voor jongeren: ANGLE (A Network Game for Lifecycle Education) en een nieuwe tool, het Geldplan Bijna pensioen, voor werknemers met pensioen in zicht.¹ Ik zou de verbinding benadrukken tussen jong en oud, offline en online, en het 'levensloop-principe' dat stimuleert na te denken over de gevolgen die financiële keuzes kunnen hebben voor later. Maar helaas. Een stemmetje in mijn hoofd zegt me dat ik vandaag - 15 maart 2023, de dag van de Provinciale Statenverkiezingen - moet schrijven over iets heel anders: het pensioen van politici. Ik moet waarschuwen voor uitstelgedrag en de gevolgen van de Wet toekomst pensioenen. Rie-men vast, zoek dekking!

Appa! Dat is een beetje mijn hobby dossier geworden. Appa is de afkorting voor de Algemene Pensioen- en uitkeringswet Politieke Ambtsdragers. Deze wet regelt het pensioen en de sociale zekerheid van ministers, staatssecretarissen, leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, burgemeesters en wethouders, gedeputeerden bij provincies, commissarissen van de Koning, leden en voorzitter van het dagelijkse bestuur van een waterschap. Het gaat dus om het pensioen van politici. Dat dit al langer toe is aan hervorming, en de financiering van de Appa een belangrijk aandachtspunt is, is

niets nieuws onder de zon. Mijn zorgen heb ik in verschillende artikelen en media eerder geuit.

Eind 2012 riep ik in dit blad politici op om hun eigen pensioenregeling rigoureus te hervormen.² Mijn kritiek richtte zich vooral op de wankel fundamente ervan, namelijk de financieringswijze, de versnipperde uitvoering over meer dan 400 bestuursorganen en het totale gebrek aan transparantie.

In 2015 schreef ik een update over het pensioen van onze minister-president en zijn collega's.³ Er waren stappen in de goede richting gezet, maar diverse verantwoordelijke ministers van BZK vertoonden toch vooral uitstelgedrag in dit dossier. De hete aardappel van fondsfinanciering wordt telkens doorgeschoven. De voornaamste reden? Geld. Waar u en ik - met onze werkgever - vaak premies af moeten storten bij een pensioenfonds, loopt dat bijvoorbeeld bij gemeenten en provincies 'over de begroting'. Politici volgden min of meer de ABP-regeling, al was het jaren vooral 'meer'. Inmiddels is de pensioenregeling (nagenoeg) gelijkgetrokken. Ook de maximale 'prepensioenperiode' is voor nieuwe politici ingekort van tien naar vijf jaar.

Mij was destijds bekend dat gemeenten en provincies niet altijd een passende en toereikende voorziening hadden getroffen, maar dat tegenover circa 1 miljard euro aan pensioenaanspraken slechts 500 miljoen euro aan voorzieningen stond, gaf te denken. Bijna 10 jaar na het feitenonderzoek fondsfinanciering Appa van Deloitte⁴ mag je hopen dat gemeenten en provincies hun pensioen-zaakjes beter op orde hebben. Dat de rente de afgelopen periode is gestegen, kan daarbij ook helpen. Een actuele stand van zaken is mij niet bekend, maar die zou ik als Eerste Kamer graag willen weten voordat ik een besluit nam over de Wet toekomst pensioenen. Deze wet heeft namelijk door een directe koppeling ook impact op de Appa. Overigens betekent het hebben van een adequate pensioenvoorziening op gemeentelijk niveau nog niet dat dat geld ook daadwerkelijk beschikbaar is. En dat er geen werk aan de winkel zou zijn. Integendeel.

■ WET TOEKOMST PENSIOENEN EN DE APPA?

Samen met oud-EY collega Feiko Zijlstra, tegenwoordig partner bij ZKR Pensioenconsultants, ben ik afgelopen week weer in het pensioen van politici gedoken. En met name de doorwerking van de

Michael Visser

Mr. drs. M.R. Visser is wetenschappelijk medewerker bij het Nibud en verbonden aan Tilburg University. Daarnaast is hij zelfstandig ondernemer via Pensioen GeMi. Hij schreef deze bijdrage op persoonlijke titel.

Wet toekomst pensioenen. Hierna een aantal bevindingen:

In paragraaf 14.5 van de Memorie van Toelichting van de Wet toekomst pensioenen (pagina 212) wordt bij de 'Tijdelijke verruiming van fiscale ruimte ten behoeve van compensatie' opgemerkt: *'Ook kan bij de inwerkingtreding worden bezien of en zo ja welke aanvullende en of compenserende maatregelen nodig zijn om ook, indien daartoe besloten wordt, de transitie mogelijk te maken voor de begroting gefinancierde pensioenaanspraken van politieke ambtsdragers (APPA) en Defensie'*. Even verderop wordt duidelijk dat er meer nodig is. Op pagina 362 staat: *'Als dit wetsvoorstel tot wet is verheven zal de Appa ook inhoudelijk gewijzigd moeten worden. De in dit wetsvoorstel voorziene transitieperiode tot 1 januari 2027 zal hiervoor gebruikt worden'*. Ik krijg een déjà vu. Uitstelgedrag ligt bij pensioen altijd op de loer. De Appa spreekt in wetsartikelen nog van opbouw van aanspraken, dienstjaren en opbouwpercentages. Met een koppeling naar ABP-beleid als het gaat om bijvoorbeeld indexering en verlaging van het pensioen. Dat moet op de schop. Als politici niet snel verplicht gaan deelnemen bij ABP, wordt het - invaren - een lastig verhaal. Gelijke monniken, gelijke kappen? Hebben politici per 1 januari 2023 een ABP-gekoppelde indexatie ontvangen van 11,96%, alleen mogelijk via soepelere regels van de indexatie-AMVB, zonder voornemen tot invaren vanuit de Appa-bestuurslagen?

Wat is er verder bekend? Op basis van een speciale bijlage bij de Wet toekomst pensioenen⁵ en een Circulaire van 1 juli 2022 weten we dat er een consultatie van een Appa-wetsvoorstel is aangekondigd, waarbij de financiering van eerder opgebouwde Appa-aanspraken als belangrijk aandachtspunt wordt genoemd. En concreter: *'Voor de Appa zal die beschikbare premiereregeling ook verplicht zijn vanaf de invoering van het nieuwe stelsel. De centrale vraag voor de Appa is daarenboven hoe moet worden omgegaan met de pensioenrechten die zijn opgebouwd tot deze invoeringsdatum en met de af-financiering ervan nu deze rechten begrotingsgefinancierd zijn en vooraf niet gedekt zijn door*

afdracht van pensioenpremies aan een pensioen-fonds.'

Hoe gaan de circa 400 instanties - gemeenten, provincies, Rijk - zich voorbereiden? Voor gemeenten is bijvoorbeeld relevant wat hun verplichtingen zijn en wat de potentiële 'schadepost' is als moet worden afgestort/ingevaren bij het ABP. Zoek dekking! Zijn zij bekend met alle verplichte documentatie voor deelnemers en de toezichthouders, of geldt die voor hen niet? Keuzebegeleiding? Maar misschien eerst terug naar de basis: hoe zit het met de huidige administratie en datakwaliteit?

- Wie zijn de (oud-)deelnemers? Hun partners, eventuele ex-echtgenoten?
- Welke pensioenen en pensioenaanspraken betreft het?
- Op welke wijze zijn deze pensioenen gefinancierd of begroot?

Als men voor de bestaande aanspraken en/of nieuwe premiereregeling niet gaat deelnemen bij pensioenfondsen ABP, dan mogen gemeenten en provincies helemaal aan de bak als het gaat om pensioenfondsen spelen. De uitvoeringsorganisaties zullen extra op de proef worden gesteld. Met toerekening van beschermings- en overrendementen, het vullen en uitdelen van de solidariteitsreserve. En pensioenkeuzebegeleiders in het gemeentehuis! Dat laatste is sowieso een goed idee, maar dan om burgers te helpen met allerhande pensioenvragen. Dat lijkt meer dan ooit nodig. ●

- 1 Het Nibud Geldplan Bijna pensioen is te vinden via www.nibud.nl/blikoppensioen. Voor meer informatie over ANGLE, zie: <https://www.nibud.nl/nieuws/nibud-draagt-met-angle-bij-aan-financielegeletterdheid-jongeren/>.
- 2 M.R. Visser, Prehistorisch pensioen politici nu graag echt hervormen, *PM* 2012/152.
- 3 M.R. Visser, Het pensioen van onze minister-president is niet wat het lijkt, *PM* 2015/18.
- 4 Brief minister Plasterk van 31 oktober 2014 aan de Tweede Kamer betreffende feitenonderzoek fonds-financiering Appa (kenmerk 2014-0000552666).
- 5 <https://www.politiekeambtsdragers.nl/publicaties/brieven/2021/10/28/bijlage-bij-brief-over-het-nieuwe-pensioenstelsel>.